אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי הוא: **מתני'** [א]גט מעושה בישראל כשר [ב]ובעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים [ג]חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך [ד](וכשר): **גמ'** אמר ר"נ אמר שמואל גט המעושה בישראל כדין כשר [ה]שלא כדין פסול ופוסל [ו]ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו מה נפשך אי עובדי כוכבי' בני עשויי נינהו איתכשורי נמי ליתכשר אי לאו בני עשויי נינהו מיפסל לא ליפסל [ז]אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בעובדי כוכבי' כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה בעובד כוכבי' ומפקעת עצמה מיד בעלה אי הכי שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ונהוי (א) שלא כדין כישראל ומפסיל נמי לפסול אלא הא דרב משרשיא [ח]בדותא היא וטעמא מאי כדין בכדין דישראל מיחלף שלא כדין בכדין ישראל לא מיחלף: אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא [ט]היה ר"ט אומר [י]כל מקום שאתה מוצא אגוריאות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להיזקק להם שנאמר [1]ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל [כ]אנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות [ל]אי הכי גזילות וחבלות נמי [מ]הכי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו: **מתני'** [נ]יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת [ס]ובלבד שלא יהא שם אמתלא איזו היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא: **גמ'** ואסרינן לה אגברא והא [ע]אמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה [פ]ה"ק יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת ומגורשת

הרי

ש"מ מהרה דמרי עלמא. כמנין ונושנתם דהא כתיב כי אבד תאבדון מהר: **מתני' מעושה.** בחזקה: **גמ' כדין.** כגון הנך דאמרינן בהו יוציא ויתן כתובה או שהיתה אסורה לו: **פסול.** להתירה לינשא: **ופוסל.** מן הכהונה משום ריח הגט: **מה נפשך.** דאמרת בעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל: **אי עובדי כוכבים בני עשויי.** לדין תורה נינהו לכוף את ישראל כדין: **תולה עצמה בעובד כוכבים.** שוכרת עובד כוכבים אנס לכוף בעלה לגרשה ובאה עליו בעקיפין: **מיפסל נמי ליפסל.** כשלא כדין דישראל הואיל ומדאורייתא בני עשויי נינהו כישראל והא גבי ישראל אמרת שלא כדין פסול ופוסל: **בדותא היא.** דודאי לאו בני עשויי נינהו: **כדין.** דעובדי כוכבים עובדי כוכבים שעישוהו להוציא ובדין תורה אע"ג דלאו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתי למימר ישראל נמי שעישוהו כדין לא פסיל והווא גיטא מעליא הוא: **שלא כדין.** דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא מיחלף ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל ואתי למימר שלא כדין דישראל נמי לא פסיל ואמרן לעיל דפסיל היא גופה גזירה היא אטו כדין וגזירה לגזירה לא גזרינן: **וקא מעשה אגיטי.** כופה איש להוציא את אשתו בדין: **הדיוטות אנן.** שאין מומחין אלא סמוכין דמיקרו אלהים דיינין ואין סמיכה בח"ל כדאמרי' בפ"ק דסנהדר' (דף יד.): **אגוריאות.** אסיפות כמו אוגר בקיץ (משלי י): **לפניהם.** קאי אשבעים זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה כדכתיב (שמות כד) ואל משה אמר עלה וגו' ואע"פ שנכתבה פרשה זו לאחר מ"ת קודם מתן תורה נאמרה ובנה המזבח והעלו העולה והשלמים ובאותו דם נכנסו לברית: **שליחותייהו.** דבני א"י: **קעבדינן.** הם נתנו לנו רשות: **מידי דהוה.** אדיני ממונות דהלואות דעבדינן שליחותייהו כדאמרי' בסנהד' (דף ג.): **אי הכי גזלות וחבלות נמי.** לעביד שליחותייהו ואנן אמרינן בשמעתא קמייתא דסנהד' דבעינן ג' מומחין: **מילתא דשכיחא.** הלואה וכן גט: **מתני' יצא שמה בעיר מקודשת.** פנויה שיצא עליה קול פלונית מתקדשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדמפרשי' אמוראי בגמ': **הרי זו מקודשת.** ולא תינשא לאחר בלא גט: **מגורשת הרי זו מגורשת.** קא סלקא דעתין דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה לישב עוד תחתיו דאילו מגורשת להקל ולינשא לשוק ליכא לפרושי דמשום יציאת קול נשרי אשת איש לעלמא והיינו דפרכינן לה בגמרא ואסרי' לה אגברא על בעלה כהן: **ובלבד שלא תהא שם אמתלא.** שלא יהא עם הקול של קידושין או של גירושין משל וטעם שהוא שובר את כח הקול: **גירש פלוני את אשתו על תנאי.** זהו שובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי: **ורק לה קידושיה כו'.** זהו אמתלא של קידושין והוא הדין נמי איפכא: **גמ' ואסרינן לה אגברא.** בתמיהה ומגורשת קאי אשת כהן שיצא קול שגירשה בעלה קתני מתני' חיישינן לקלא ואסרי' עלי': **והאמר רב אשי כל קלא.** שיצא על האשה משנישאת ולא יצא עליה קול קודם נישואין: **לא חיישינן ליה.** כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת היא: **ה"ק כו'.** האי קול דמגורשת ארישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא אלא לאותו איש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קידושין ממנו:

הרי

שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי. וא"ת נהי דמשנכנסו לארץ עד שגלו יש כל כך מ"מ מאז לא עבדו ע"ז ועוד הקשה ה"ר אלחנן ודלמא תאבדו מהר אחר ונושנתם קאמר ואור"י דמתחילה מיד היו עובדי עבודת כוכבים שפסלו של מיכה היה עמהם: **ובעובדי** כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך. אין לפרש דאפי' בענין זה רוצה לומר דבעובדי כוכבים פסול משום לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אע"פ דהעובדי כוכבים מעשין על פי ישראל דאין זה לפני עובדי כוכבים כיון דדייני ישראל מצוים לחובטו דאטו מומחין עצמן יחבטו אותו ולא יכלו לצוות להדיוט לחובטו אלא כמו שפר"ת והעובדי כוכבים חובטין אותו שאז כשר בזה הענין וכן פירש רב יהודאי גאון בהלכות גדולות דבעובדי כוכבים כשר בזה הענין וכן איתא בירושלמי דמכילתין אמר רב ישראל [ח]שעושה כמעשה עובד כוכבים פסול (אפי') באומר איני זן ואיני מפרנס תני ר' חייא עובדי כוכבים שעושין כמעשה ישראל כשר אפי' באומר איני זן ואיני מפרנס והא דנקט אפי' [באומר] דלא מתכשר בעובדי כוכבים שלא ע"פ ישראל אע"ג דהוי כדין אמר ר' אסי מתני' אמרה כן ובעובדי כוכבי' חובטין אותו ואומרי' לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאנו אומרים לך[ט]: **אלא** דרב משרשי' ברותא היא. בה"ג (ב"ב מח. ד"ה דבר) מפורש אמאי מייתי לה הש"ס התם כיון דבדותא היא: **לפניהם** ולא לפני הדיוטות. פי' בקונטרס דקאי אשבעים זקנים דעלו עם משה אע"פ שכתובין בסוף פ' ואלה המשפטים ור"י אומר דאאלהים קאי דכתיבי בפרשה קאי וכן משמע בהחובל (ב"ק פד:) דמאלהים נפקא לן מומחין דאמר מ"ש נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דאלהים בעינן וליכא ואיצטריך קרא דלפניהם (ב) לענין עישוי בעינן מומחין[י]: **ולא** לפני הדיוטות. תימה דמשמע דאיירי קרא בכשרים לדון ואילו בפ"ק דקדושין (דף לה.) ובב"ק (ד' טו.) דרשינן מינה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה ואשה פסולה לדון דתנן בפ' בא סימן (נדה מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל (ב"ק פח.) ובפרק שבועת העדות (דף ל.) וי"ל דכלל דפרק בא סימן באיש איירי כלומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדבורה דכתיב בה (שופטים ד) והיא שופטה את ישראל אין ראיה דאשה כשרה לדון דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם הדינים א"נ שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה מיהו בירושלמי דיומא (פ"ו) יש מעתה דאין אשה מעידה אינה דנה ואומר ר"י דקרא משמע ליה דאיירי בכל ענין בין בדיינין בין בנדונין[כ]: **אי** הכי גזלות וחבלות נמי. וא"ת והא מצינו בכמה מקומות שהיו דנין גזלות וחבלות ההוא רעיא בפ"ק דבבא מציעא (דף ה.) וההוא גברא דגזל פדנא דתורי דחברי' (ב"ק דף צו:) ובכמה מקומות וי"ל דהיו דוחקין אותו ע"י דקבעיה ליה זימנא לא"י ועוד אור"י דגזלות ע"י חבלות קאמר דאין דנין בבבל שחבל בחברו וגזל לו[ל]: **במילתא** דשכיחא כו'. כמו בהודאות והלואות ומה שאנו מקבלים גרים אע"ג דגר צריך ג' מומחין כדאמרי' בהחולץ (יבמות מו:) משפט כתוב ביה אור"י דעבדינן שליחותייהו דמשיב כשכיחא ובהחולץ (גו"ש) נמי משמע שהיו מקבלים גרים בבבל וא"ת היכי עבדינן שליחותייהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן: **והאמר** רב אשי כל קלא דבתר נישואין כו'. וא"ת ולוקמה בתר אירוסין דחיישינן לרב אשי וי"ל דמשמע ליה מתני' אף בתר נישואין ועוד דפסקי' לקמן (דף פט:) דאף קלא דבתר אירוסין לא חיישינן:

אכלה

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלד סעיף ה:

עו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

עז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

עח ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

עט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

פ ו מיי' פכ"ו מהלכות סנהדרין הל' ז סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' כו סעי' א:

פא ז מיי' שם פ"ה הל' ח טוש"ע ח"מ סי' א סעיף א וטוש"ע אה"ע סי' קלד סעי' ה:

פב ח מיי' שם הל' ט טוש"ע ח"מ סי' א סעי' א:

פג ט מיי' פ"י מהל' אישות הל' כג ופי"י מהל' גירושין הל' כ ופי"ו מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג עשין מח ופי' נ טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ה ופי' מו סעי' ז: י [מיי' פ"ט מהל' אישות הכ"ג]:

פד כ מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כ ופי"ו מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ה וסי' מו סעיף ז:

◆

תורה אור השלם

1. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם: שמות כא א

◆

מסורת הש"ס

א) [ב"ב מח.], ב) רש"ל מ"ז, ג) [ב"ב מח.], ד) [עי' מ"מ על הגליון פסחים יא.], ה) [בשאלתות פ' בראשית איתא היה ר"מ אומר], ו) ב"ק פד:, ז) לעיל פא. לקמן פח: יבמות נב., ח) בירושלמי איתא שעשה כמעשה עובד כוכבים כו' שעשו כמעשה ישראל, ט) [וע' היטב תוס' ב"ב מח. ד"ה גט מעושה], י) [וע"ע תוס' סנהדרין ג: ד"ה ליגעי וכו'], כ) [וע"ע תוס' ב"ק עה. ד"ה אשר ותוס' שבועות כט: ד"ה שבועות ותוס' יבמות מט: ד"ה מי לא ותוס' נדה נ. ד"ה כל הכשר], ל) [וע"ע תוס' ב"ק פד: ד"ה א"ג].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונהוי כשלא כדין בישראל: (ב) תוס' ד"ה לפניהם וכו' דלענין עישוי נ"ב עיין סנהדרין דף ג ע"ב תוס' ד"ה ליגעי דמלפניהם משמע ליה מילי דעשוי משום דדרשינן בפ"ק דסנהדרין מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בהן שימה ועיין תוס' בפ"ק דב"ק ד' טו:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

תוספות רי"ד

מתני' גט מעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך. פי' גט מעושה שכופין אותו בחזקה כגון אלו שכופין אותו להוציא או שהיתה אסורה לו בישראל כשר והוא דאמר רוצה אני כדתנן בערכין בפ' האומר משקלי עלי חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותו אע"פ שאינו מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ואם מסר מודעא אההוא אונסא דקא עבדי ליה צריך לבטולה לההוא מודעא דגרסינן בההוא פרקא אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא. פשיטא לא צריכה דעשוה וארצי מהו דתימא בטולי בטליה קמ"ל ורא"כ ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר עד דמבטיל ליה למודעיה וכן נמי בזביני אע"ג דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני אי מסר מודעא עלייהו לא הוו זביניה זביני עד דמבטיל ליה למודעא דהכי אמרינן בפ' חזקת הבתים טובי תלה לפפי אדינרא וזבין ליה ארעא חתם רבה בר בר חנה אמודעא ואשקלתא ואמר רב הונא אי לאו מודעא מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני. ואע"ג דאמר רבה לעיל בההוא פירקא לא כתבי' מודעא אזביני דרב הונא לית ליה דרבה וסבירא ליה דוקא היכא דלא מסר מודעא אההוא אונסא הוא דהוו זביני אבל היכא דמסר עליהו מודעא לא הוו זביני. וכ"כ שם רבינו שמואל ז"ל וקי"ל כרב הונא דלית ליה דרבה דאמר לא כתבי' מודעא אזביני. ובעובדי כוכבים פסול משום דכתיב לפניהם ולא לפני העובדי כוכבים. אבל עובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך שאע"פ שהן מעשין כיון שעל פי ישראל עושין כשר. א"ר נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול פי' אע"פ שאמר רוצה אני כיון דשלא כדין עישו אותו ואין כאן מצוה לשמוע דברי חכמים לא גמר ויהיב בכל לב ופוסל בתרומה משום ריח הגט. ובעובדי כוכבים כדין

תוספות רי"ד (המשך)

פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ומתמהינן מה נפשך אי עובדי כוכבים בני עשויי נינהו איתכשורי נמי לתכשר אי לאו בני עשויי נינהו ליפסול נמי לא ליפסול. ואמר רב משרשיא דבר תורה בעובדי כוכבים נמי כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל א' וא' הולכת ותולה עצמה ביד עובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה. פי' סבר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי כוכבים נמי כשר וטעמא דמילתא כדאמרינן בפ' חזקת הבתים דאמר אגב אונסיה גמר ומקנה: ואקשינן ליה אי הכי שלא כדין נמי אמאי אפילו ריח הגט אין בו ליהוי מיהת כשלא כדין כישראל פי' כיון דאמרינן אגב אונסיה גמר ומקנה אישתכח דגיטא מעליא הוי ונהי דחכמים אמרו דליהוי פסול שלא תינשא בו אבל היאך יוכלו להכשירה לכהונה. ואסיקנא אלא הא דרב משרשיא ברותא היא וטעמא מאי כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל אתי לאיחלופי שלא כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא אתי לאיחלופי פי' הא דרב משרשיא דאמר דבר תורה אפילו דבעובדי כוכבים כשר ברותא היא אלא מדין תורה הוא פסול וטעמא דמילתא כדאמרינן בפרק חזקת הבתים דהיכא אמרינן גמר ומקנה דוקא בחייבי עולות ושלמים דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה וגבי גט נמי דמצוה לשמוע דברי חכמים והלכך גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אנסו ליה אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אומרים לו עשה מה שישראל אומרי' לך מצוה לשמוע דברי חכמים הוא. ומשום הכי בישראל שלא כדין פסול דכיון דשלא כדין הוא אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב דהא אין מצוה לשמוע דבריהם ובזביני דאמרינן תליוה וזבין זביניה זביני משום דאגב המעות גמר ומקנה. וכן באשה נמי שנתקדשה באונס שכפוה עד דאמרה רוצה אני אמורי' התם הוא דהוו קדושי משום דאגב מתן מעות גמרה וקדישה נפשה. אבל היכא דליכא מתן מעות כגון תליוה ויהיב מתנה אין מתנתו מתנה דהא גבי סיקריקון דליכא מתן מעות אמר שמואל אף בשטר לא קנה והיכא דיהיב זוזי אמרינן התם ומודה